

ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Неперевершена роль Європейського суду з прав людини у «праволюдній» царині є нині загальноновизнаною. Він, окрім безпосереднього правозахисту, прокладає нові шляхи, встановлює нові орієнтири й стандарти у напрямі змістовного розширення інтерпретації основоположних прав і свобод, відображених унікальною Європейською конвенцією 1950 року.

Та водночас невинно зростаючий авторитет цього Суду спричинив лавиноподібне, — так би мовити, шквальне — збільшення кількості скарг, що надходять до нього від громадян із 47 країн Ради Європи. Так, кількість таких скарг, які станом на 1 листопада 2012 року Судом ще не були розглянуті, сягає 135 350 (і це незважаючи на те, що у 2011 році суд розглянув 41 145 скарг, а минулого року станом на 1 листопада — 71 802 скарги). Тому не є випадковим, що до їх остаточного розгляду Судом мінає зазвичай декілька років.

Неабиякий внесок у цю непросту ситуацію робить, на жаль, і Україна. Станом на початок 2012 року в Суді перебувало 10 271 скарга проти України (ця кількість «поступається» лише скаргам проти Росії, Туреччини, Італії та Румунії). Щороку щодо України Суд ухвалює 100–130 рішень.

Отож, у страсбурзькому судочинстві склалась досить критична ситуація, можна сказати, загрозлива для ефективного виконання Судом своєї місії...

Задля пошуку шляхів вирішення цієї проблеми у швейцарському місті Інтерлакен 2009 року відбулася конференція міністрів юстиції усіх держав — членів Ради Європи, на якій обговорювалися можливі засоби виходу з (як там висловлювалися) «драматичного становища», в якому опинився Суд. Участь у цій конференції взяли також Генеральний сек-

ретар Ради Європи Т. Ягланд, Голова Парламентської Асамблеї Ради Європи М. Чавушоглу та тодішній Голова Суду Ж.-П. Коста. Т. Ягланд у своєму виступі заявив: «Ми врятуємо Суд, оскільки у нас немає іншого вибору. Цього вимагають європейські громадяни, і вони не заслуговують на щось менше».

Учасникам конференції вдалося ухвалити спільну декларацію, в якій було намічено вагомі реформаторські заходи, покликані розв'язати наболілі питання стосовно довгострокової майбутності Суду

Зусилля Ради Європи у цьому напрямку були продовжені й у 2011–2012 роках. Зокрема, у 2011 році у турецькому місті Ізмір відбулася ще одна конференція високого рівня. Вона, спираючись на Інтерлакенську декларацію, ухвалила нову (Ізмірську) декларацію, в якій актуалізувала й конкретизувала певні положення першої, а також передбачила додаткові заходи задля подолання «драматичного становища», що у ньому продовжував перебувати Страсбурзький суд. На розв'язання цієї проблеми була також спрямована й ухвалена минулого року в англійському місті Брайтон ще одна декларація чергової конференції високого рівня, проведеної під егідою Ради Європи.

Перші україномовні переклади та публікації кожної з трьох декларацій було здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України її науковими співробітниками Т. Полянським («Право України», 2010, № 10, с. 234–239; 2011, № 7, с. 342–350) та В. Гончаровим («Право України», 2012, № 7, с. 318–328).

Варто відзначити, що в Україні останнім часом вживаються спеціальні за-

ходи, покликані так чи інакше посприяти на національному рівні осмисленню й розв'язанню тих проблем, котрі існують нині у практиці Європейського суду з прав людини. Серед таких заходів варто згадати:

— удосконалення законодавчих інструментів, що ними опосередковується виконання рішень Суду;

— активізація застосування правових позицій Суду у національній судовій практиці, зокрема Конституційним Судом України і Верховним Судом України;

— розгортання наукових досліджень практики Суду та її імплементації в українську правову систему;

— проведення серії науково-практичних конференцій, присвячених означеній проблематиці.

Внесок України у зусилля, спрямовані на ефективізацію страсбурзького судочинства, можна вбачати й у тому, що її представник у Комітеті Парламентської Асамблеї Ради Європи з юридичних питань і прав людини професор С. Ківалов, будучи затвердженим доповідачем з питання «Забезпечення

життєздатності Страсбурзького суду: структурні недоліки у державах-учасниках», у своїй доповіді на засіданні цього Комітету в Парижі у листопаді 2012 року виголосив рекомендації щодо вирішення зазначеної проблеми. Зокрема, пропонувалося: запровадити облік скарг, що поступили проти тієї чи іншої держави не в абсолютних цифрах, а співвідносячи їх із кількістю населення відповідної держави; створити спільну базу справ і рішень Суду; збільшити штат Секретаріату Суду та відряджених до нього юристів; створити неурядові центри аналізу заяв до Суду. Комітет вирішив винести ці пропозиції на сесію Парламентської Асамблеї Ради Європи у квітні 2013 року. У разі їх схвалення вони зможуть бути покладені в основу реформи Суду («2000», 2012, № 46).

Сподіваємося, що публікація перекладів цих трьох декларацій теж служитиме певним внеском у подальше запровадження в Україні європейських стандартів прав людини.

П. Рабінович,
доктор юридичних наук,
професор, академік НАПрН України

ІНТЕРЛАКЕНСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ

19 лютого 2010 року Конференція високого рівня, проведена 18–19 лютого 2010 року у м. Інтерлакені за ініціативою швейцарського головування у Комітеті Міністрів Ради Європи (далі — Конференція):

Висловлюючи рішуче бажання Держав — Сторін Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) та Європейського суду з прав людини (далі — Суд);

Визнаючи надзвичайний внесок Суду у захист прав людини в Європі;

Згадуючи взаємозалежність між наглядним механізмом Конвенції та іншою діяльністю Ради Європи у сфері прав людини, верховенства права та демократії;

Вітаючи набрання чинності 1 червня 2010 року Протоколом № 14 до Конвенції;

Відзначаючи із задоволенням набуття чинності Лісабонським договором, який забезпечує приєднання Європейського Союзу до Конвенції;

Наголошуючи на субсидіарному призначенні наглядового механізму, передбаченого Конвенцією, та, зокрема, на фундаментальній ролі, котру національні органи влади, тобто уряди, суди та парламенти, повинні відігравати у гарантуванні та захисті прав людини на національному рівні;

Відзначаючи із глибоким занепокоєнням те, що кількість заяв, поданих

до Суду, та розбіжність у кількості заяв, прийнятих до розгляду та відхилених, продовжує зростати;

Беручи до уваги те, що така ситуація шкодить ефективності й довірі до Конвенції та до її наглядового механізму і становить загрозу якості й послідовності практики Суду та його авторитету;

Будучи переконаною, що, окрім уже здійснених та передбачуваних покращень, стає терміново необхідним вжити нагальні додаткові заходи задля того, щоб:

i) досягти рівноваги між кількістю рішень та ухвал, що приймаються Судом, та кількістю заяв, які до нього надходять;

ii) дати змогу Суду зменшити кількість нерозглянутих справ та ухвалювати рішення з нових справ у прийнятний строк, особливо щодо тих, які стосуються серйозних порушень прав людини;

iii) гарантувати повне та швидке виконання рішень Суду й ефективність нагляду Комітету Міністрів;

Беручи до уваги те, що ця Декларація має на меті запровадити дорожню карту для реформи у напрямі довгострокового підвищення ефективності Конвенційної системи;

КОНФЕРЕНЦІЯ

(1) Знову підтверджує відданість Держав — Сторін Конвенції забезпеченню права на індивідуальне звернення;

(2) Повторює зобов'язаність Держав — Сторін стосовно того, що права і свободи, викладені у Конвенції, мають бути повністю забезпечені на національному рівні та вимагає посилити принцип субсидіарності;

(3) Наголошує, що цей принцип передбачає поділ відповідальності між Державами — Сторонами та Судом;

(4) Наголошує на важливості забезпечення ясності й послідовності практики Суду та вимагає, зокрема, однозначного і ретельного застосування критерію щодо прийнятності справ та юрисдикції Суду;

(5) Закликає Суд максимально використати належні йому процедурні засоби та ресурси;

(6) Наголошує на необхідності створення ефективних засобів задля зменшення кількості явно неприйнятних заяв, ефективного відсіювання цих заяв та повторюваних заяв;

(7) Акцентує на тому, що повне, ефективне та швидке виконання остаточних рішень Суду є необхідним;

(8) Ще раз підтверджує необхідність підтримання незалежності суддів і збереження неупередженості та якості Суду;

(9) Закликає посилити ефективність системи нагляду за виконанням рішень Суду;

(10) Наголошує на необхідності спрощення процедури внесення змін у конвенційні положення, котрі стосуються організаційних питань;

(11) Приймає наступний План дій як інструмент політичного спрямування процесу реформування у напрямку забезпечення довготермінової ефективності конвенційної системи.

ПЛАН ДІЙ

А. Право на індивідуальне звернення

1. Конференція ще раз підтверджує основоположну важливість права на індивідуальне звернення як наріжного каменя конвенційної системи, котре гарантує, що скарга на стверджені порушення, які не були ефективно розглянуті національними органами влади, можуть бути подані до Суду.

2. Зважаючи на велику кількість неприйнятних заяв, Конференція закликає Комітет Міністрів обмірковувати заходи, що уможливають Суду сконцентруватись на своїй важливій ролі як гаранта прав людини та приймати належно обґрунтовані рішення з достатньою швидкістю, зокрема ті, у котрих стверджується про серйозне порушення прав людини.

3. Зважаючи на важливість доступу до Суду, Конференція звертається до Комітету Міністрів із пропозицією обмірковувати додаткові заходи, котрі зможуть покращити злагоджене здійснення правосуддя, та, зокрема, дослідити, в яких обставинах можуть бути застосовані нові процедурні правила і практи-

ка, без затримування розгляду достатньо обгрунтованих заяв.

В. Виконання Конвенції на національному рівні

4. Конференція нагадує, що застосування та виконання Конвенції є найпершою відповідальністю Держав — Сторін, а тому звертається до них із пропозицією взяти на себе зобов'язання щодо:

а) продовження покращення — там, де це необхідно, у співпраці з національними інституціями прав людини чи іншими відповідними органами — обізнаності національних органів влади з конвенційними стандартами та забезпечення їхнього застосування;

б) повного виконання рішень Суду та вжиття необхідних заходів задля запобігання наступним схожим порушенням;

с) звернення уваги на розвиток практики Суду із врахуванням його висновків у рішеннях про порушення Конвенції іншою державою, у правовій системі якої існує та ж принципова проблема;

д) забезпечення, — якщо необхідно, через впровадження нових засобів правового захисту, спеціальних за своєю сутністю чи загального національного засобу, — кожній особі з обгрунтованою скаргою на порушення її прав та свобод, передбачених Конвенцією, можливості мати ефективний засіб правового захисту перед національним органом влади із, якщо це необхідно, адекватним відшкодуванням;

е) звернення уваги на можливість відрядження національних суддів та, якщо це необхідно, інших незалежних юристів високого рівня, до Канцелярії Суду;

і) забезпечення перевірки виконання рекомендацій, прийнятих Комітетом Міністрів, аби допомогти Державам — Сторонам виконати їхні зобов'язання.

5. Конференція наголошує на необхідності посилення й покращення спрямування та координації інших існуючих механізмів, діяльності та програм Ради Європи, включаючи звернення до Генерального секретаря відповідно до ст. 52 Конвенції.

С. Відсіювання

6. Конференція:

а) закликає Держави-Сторони і Суд забезпечити надання вичерпної та об'єктивної інформації потенційним заявникам стосовно Конвенції та практики Суду, зокрема щодо застосування процедур і критеріїв прийнятності. З цією метою Комітетом Міністрів може бути досліджена роль інформаційних агентств Ради Європи;

б) наголошує на зацікавленості у детальному аналізі практики Суду щодо заяв, котрі були визнані неприйнятними;

с) рекомендує стосовно відсіювальних механізмів.

Д. Повторювані заяви

7. Конференція:

а) звертається до Держав-Сторін з пропозиціями:

б) наголошує на тому, що Суд має розвивати прозорі та передбачувані стандарти у процедурі прийняття «пілотного рішення» стосовно відбору заяв, процедури, якої потрібно дотримуватися, і поводження із відкладеними справами, та оцінювати вплив застосування її та схожих процедур;

с) звертається до Комітету Міністрів з пропозицією щодо:

Е. Суд

8. Наголошуючи на важливості підтримання незалежності суддів і збереження неупередженості та якості Суду, Конференція закликає Держави-Сторони та Раду Європи:

а) забезпечити, якщо необхідно — через покращення прозорості та якості процедури виборів на національному та європейському рівнях, — повну відповідність конвенційним критеріям посади судді Суду, включаючи знання ним міжнародного публічного права та національних правових систем, разом із професійним знанням хоча б однієї офіційної мови. Крім того, склад Суду повинен мати необхідний практичний правовий досвід.

б) надати Суду, в інтересах його ефективного функціонування, необхід-

ний рівень адміністративної автономії у межах Ради Європи.

9. Конференція, усвідомлюючи відповідальність, яку несуть Держави-Сторони та Суд, закликає Суд:

а) уникати повторного розгляду, відповідно до своєї практики, питань факту чи питань національного права, котрі вже були розглянуті та вирішені національними органами влади, оскільки він не є судом четвертої інстанції;

б) однозначно та вичерпно застосовувати критерії щодо прийнятності й юрисдикції та повністю враховувати свою субсидіарну роль в інтерпретації та застосуванні Конвенції;

с) у повній мірі застосовувати новий критерій прийнятності, передбачений у Протоколі № 14 до Конвенції, та розглянути інші можливості застосування принципу *de minimis non curat praetor*.

10. З огляду на необхідність підвищити ефективність роботи Суду Конференція закликає його продовжувати покращувати свою внутрішню структуру і методи роботи та максимально використовувати належні йому процедурні засоби й ресурси. У цьому стосунку вона, зокрема, заохочує Суд:

а) скористатись можливістю запропонувати Комітету Міністрів скоротити кількість суддів у Палатах до п'яти, як це передбачено Протоколом № 14 до Конвенції;

б) продовжувати свою політику визначення пріоритетів розгляду справ та визначення у своїх рішеннях будь-яких структурних проблем, здатних викликати значну кількість повторюваних заяв.

Ф. Нагляд за виконанням рішень

11. Конференція наголошує на гострій необхідності того, аби Комітет Міністрів:

а) запровадив засоби, котрі би робили його нагляд за виконанням рішень Суду більш ефективним та прозорим. У цьому стосунку вона пропонує Комітету Міністрів посилити цей нагляд через надання більшої переваги та актуалізації більш широкого інформування не лише тим справам, що вимагають вжиття негайних індивідуальних заходів, але й

також справам, які виявляють важливі структурні проблеми, надаючи особливу увагу встановленню ефективних національних засобів правового захисту;

б) переглянув свої методи і правила роботи, щоб гарантувати, аби вони були більше адаптовані до реалій сьогодення та більш ефективними у вирішенні багатьох інших нових проблем.

Г. Спрощена процедура внесення змін до Конвенції

12. Конференція закликає Комітет Міністрів дослідити можливість запровадження за посередництвом додаткового протоколу до Конвенції спрощеної процедури подальшого внесення змін до тих її положень, котрі стосуються організаційних питань. Ця спрощена процедура може бути запроваджена, наприклад, через:

а) Статут Суду;

б) нове положення у Конвенції, близьке до того, що міститься у п. «сі» ст. 41 Статуту Ради Європи.

ВИКОНАННЯ

Задля виконання Плану дій, Конференція:

(1) закликає Держави-Сторони, Комітет Міністрів, Суд та Генерального секретаря у повній мірі дотримуватись цього Плану дій;

(2) закликає, зокрема, Комітет Міністрів та Держави-Сторони залучати громадянське суспільство до пошуку ефективних засобів виконання Плану дій;

(3) закликає Держави-Сторони до кінця 2011 року поінформувати Комітет Міністрів про заходи, вжиті на виконання відповідних частин цієї Декларації;

(4) пропонує Комітету Міністрів продовжити виконання та виконати до червня 2011 року, — якщо потрібно, у співпраці із Судом та через надання необхідних повноважень компетентним органам, — передбачені цією Декларацією заходи, котрі не вимагають внесення змін до Конвенції;

(5) пропонує Комітету Міністрів надати повноваження компетентним органам для підготовки до червня 2012 року

спеціальних пропозицій щодо заходів, застосування яких вимагатиме внесення змін до Конвенції; ці повноваження повинні включати пропозиції стосовно механізму відсіювання у межах Суду та вивчення заходів, які б уможливили спрощення внесення змін до Конвенції;

(6) пропонує Комітету Міністрів протягом 2012–2015 років оцінити, до якої міри виконання Протоколу № 14 до Конвенції та Плану дій, прийнятого у м. Інтерлакен, покращило становище Суду. На основі цієї оцінки Комітет Міністрів має до кінця 2015 року вирішити, чи є потреба у подальших діях.

До кінця 2019 року Комітет Міністрів повинен вирішити, чи прийняті заходи продемонстрували свою достатність у забезпеченні тривалого функціонування контрольного механізму Конвенції та чи є необхідними інші, більш ґрунтовні, зміни;

(7) просить головування Швейцарії передати Комітету Міністрів цю Декларацію та Звіт про роботу конференції у м. Інтерлакен;

(8) запрошує майбутніх голів Комітету Міністрів продовжити виконання цієї Декларації.

ІЗМІРСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ

Конференція високого рівня, проведена 26–27 квітня 2011 року у м. Ізмір за ініціативою турецького головування у Комітеті Міністрів Ради Європи (далі — Конференція):

Нагадуючи про рішуче бажання Держав — Учасниць Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) та створеного відповідно до неї наглядового механізму;

Висловлюючи свій намір забезпечити ефективність цього механізму у коротко-, середньо- і довгостроковій перспективах;

Ще раз визнаючи неабиякий внесок Європейського суду з прав людини (далі — Суд) у захист прав людини в Європі;

Ще раз підтверджуючи принципи, викладені у Декларації та Плані дій, ухвалених 19 лютого 2010 року Конференцією високого рівня у м. Інтерлакені, та вирішуючи підтримати імпульс інтерлакенського процесу у погоджені терміни;

Нагадуючи, що субсидіарний характер конвенційного механізму є основоположним і наскрізним принципом, який повинні враховувати Суд та Держави-Учасниці Конвенції;

Знову нагадуючи про взаємну відповідальність Суду та Держав-Учасниць

у гарантуванні життєздатності конвенційного механізму;

Відзначаючи із занепокоєнням продовження зростання кількості заяв, які подаються до Суду;

Зважаючи на те, що положення Протоколу № 14 до Конвенції — попри те, що їхній потенціал повністю використовуватиметься, а вже досягнуті результати заохочують, — не забезпечать довготривалого та всебічного вирішення проблем, які постали перед конвенційною системою;

Вітаючи триваючі переговори стосовно умов приєднання Європейського Союзу до Конвенції;

Вітаючи конкретний поступ, досягнутий після проведення Інтерлакенської конференції;

Зважаючи, однак, на те, що підтримання ефективності конвенційного механізму вимагає вжиття подальших заходів, а також враховуючи попередній внесок Голови Суду у Конференцію та прийнятого на Пленарному засіданні Суду рішення для Конференції;

Висловлюючи занепокоєння з приводу того, що з часу проведення Інтерлакенської конференції кількість тимчасових заходів, застосованих відповідно до правила 39 Регламенту Суду, значно

зросла, внаслідок чого й надалі збільшується завантаженість Суду;

Беручи до уваги те, що деякі Держави-Учасниці виявили зацікавлення у запровадженні процедури, котра дала б можливість вищим національним судам звертатися із запитом до Суду про його дорадчу думку стосовно інтерпретації та застосування Конвенції;

Зважаючи, у контексті викладеного, на те, що задля обмірковування подальших кроків у досягненні інтерлакенських цілей та реагування на нові проблеми і сподівання, котрі стали очевидними після проведення Інтерлакенської конференції, настав час оцінити досягнутий прогрес;

Нагадуючи про потребу продовження довгострокових стратегічних обмірковувань майбутньої ролі Суду задля забезпечення життєздатного функціонування конвенційного механізму;

КОНФЕРЕНЦІЯ:

Пропонує, по-перше, оцінити, відповідно до інтерлакенського Плану дій, пропозиції, котрі не вимагають внесення змін до Конвенції, та, по-друге, беручи до уваги останні напрацювання, вжити відповідних заходів;

Вітає уже вжиті Судом заходи для виконання Протоколу № 14 до Конвенції та положень Інтерлакенської декларації, включаючи запровадження політики визначення пріоритетів у розгляді справ;

Відзначає, що самі лише положення Протоколу № 14 не здатні встановити баланс між скаргами, що надходять до Суду та вирішуються ним, тобто не здатні забезпечити ефективний розгляд постійно зростаючої кількості заяв, та, відтак, підкреслює невідкладність вжиття подальших заходів;

Вважає, що умови прийнятності заяв є важливим інструментом у процесі управління справами, котрі перебувають на розгляді у Суді, та у наданні практичної дії принципу субсидіарності; наголошує на важливості їх використання Судом та зазначає, у цьому стосунку, що нові умови прийнятності заяв, передбачені Протоколом № 14, який ще

не досяг передбачуваного результату, мають бути уточнені подальшою практикою Суду та оцінені з огляду на їх розвиток, і запрошує Комітет Міністрів ініціювати роботу стосовно обмірковування можливих шляхів посилення ефективності умови прийнятності заяв та можливої доцільності запровадження нових умов задля підвищення ефективності конвенційного механізму;

Знову підтверджує важливість послідовного застосування принципів інтерпретації Конвенції;

Вітає нещодавнє створення Консультативної групи експертів щодо оцінки кандидатів на обрання суддею Європейського суду з прав людини, відповідальної за екзаменування кандидатур, пропонує Державами-Учасницями, перед тим як вони виносяться на розгляд Парламентської Асамблеї Ради Європи;

Запрошує Комітет Міністрів продовжити обмірковування критеріїв для осіб, які претендують на посаду судді, та процедури їхнього вибору на національному й міжнародному рівнях для заохочення подачі заяв добрими потенційними кандидатами та для забезпечення сталого набору компетентних суддів з потрібними Суду досвідом, неупередженістю та здібностями;

Відзначає із зацікавленням запровадження Комітетом Міністрів нового підходу в нагляді за виконанням рішень Суду;

Приймає Подальший план як інструмент, який ґрунтується на Плані дій, схваленого в Інтерлакені, при цьому беручи до уваги останні напрацювання у Раді Європи, Суді та Комітеті Міністрів, а також занепокоєння та сподівання, котрі виникли після проведення Інтерлакенської конференції.

ПОДАЛЬШИЙ ПЛАН

А. Право на індивідуальне звернення Конференція:

Ще раз підтверджує відданість Держав-Учасниць праву на індивідуальне звернення як наріжному каменю конвенційної системи та у зв'язку з цим вважає, що якомога швидше повинні

бути вжиті заходи, щоби попередити подання явно неприйнятних заяв, проте без перешкоджання розгляду в Суді належно обґрунтованих заяв та гарантувати розгляд справ відповідно до принципу субсидіарності;

Знову нагадує про висловлений в Інтерлакенській декларації заклик обміркувати додаткові заходи стосовно доступу до Суду та запрошує Комітет Міністрів продовжити вивчення проблеми призначення плати для заявників та інших можливих процедурних правил та практик щодо доступу до Суду;

Вітає поступ у практиці застосування тимчасових заходів Судом та ще раз нагадує, що Суд не є апеляційним судом щодо справ про імміграцію чи судом четвертої інстанції, і наголошує, що розгляд запитів про застосування тимчасових заходів повинен здійснюватися у повній відповідності з принципом субсидіарності та що такі запити повинні ґрунтуватися на оцінці фактів і обставин конкретної справи із подальшим її швидким дослідженням і ухваленням рішень по суті. У цьому контексті Конференція:

Наголошує на важливості надання Державами-Учасницями відповідних національних засобів юридичного захисту, — де необхідно із відкладальною дією, — котрі функціонували б ефективно і справедливо та забезпечували правильний і своєчасний розгляд проблеми відповідно до Конвенції та у світлі практики Суду; та, визнаючи, що вони можуть оспорювати у Суді застосування тимчасових заходів, ще раз нагадує про вимогу для Держав-Учасниць дотримуватися їх;

Підкреслює, що заявники та їхні представники повинні дотримуватися «Практичних вказівок щодо запитів про застосування тимчасових заходів», аби їхні справи бралися до уваги, та запрошує Суд зробити конкретні висновки, якщо ці Практичні вказівки не дотримуються;

Ще раз запрошує Суд обміркувати, разом із Державами-Учасницями, як найкраще поєднати практику застосування тимчасових заходів із принципом

субсидіарності, та вжити заходів, включаючи обмірковування впровадження такої системи, — якщо це буде необхідно, — яка би спонукала пришвидшений розгляд справ по суті чи прецедентної справи, в яких застосовувалися тимчасові заходи в умовах точно визначеного та обмеженого відтинку часу;

Вітає внесок Генерального секретаря, який пропонує забезпечити потенційних заявників та їхніх юридичних представників об'єктивною та всебічною інформацією про Конвенцію та практику Суду, особливо про процедуру подання заяв та умови їх прийнятності разом із підготовленим Секретаріатом Суду детальним довідником стосовно прийнятності та каталогом справ, задля уникнення, наскільки це можливо, подання явно неприйнятних заяв;

Закликає Генерального секретаря якомога швидше втілити в життя, — і де це необхідно у співпраці з Європейським Союзом, — пропозиції стосовно забезпечення інформацією та навчанням, про котрі йдеться у звіті, який він направив Комітету Міністрів.

В. Виконання Конвенції на національному рівні

Конференція:

Ще раз нагадує про заклики Інтерлакенської декларації, зроблені у цьому стосунку, та активно запрошує Держави-Учасниці:

Забезпечити існування особливих чи звичайних національних засобів юридичного захисту, задля гарантування рішення про стверджуване порушення Конвенції та, де це необхідно, усунення останнього;

Повною мірою співпрацювати із Комітетом Міністрів у межах нових методів нагляду за виконанням рішень Суду;

Забезпечити, щоб програми професійного навчання суддів, прокурорів та інших правозастосовців, як і працівників сил безпеки, містили адекватну інформацію стосовно добре розвиненої практики Суду у відповідній професійній сфері діяльності;

Обміркувати сприяння у перекладі на відповідні національні мови Практич-

ного посібника щодо умов прийнятності заяв, підготовленого Секретаріатом Суду;

Обміркувати внесення коштів у Довірчий фонд з прав людини;

Запрошує Держави-Учасниці присвятити необхідну увагу підготовці до кінця 2011 року національних звітів, які би включали опис заходів, вжитих задля виконання відповідних частин Інтерлакенської декларації, та характеристику їх реакції на можливі труднощі задля того, аби ці звіти забезпечили цілісну основу для подальших покращень на національному рівні.

C. Відсіювання

Конференція:

Відзначає із задоволенням перші обнадійливі результати виконання положення про здійснення правосуддя одним суддею. Однак попри це, крім уже вжитих заходів та тих, які вивчаються, мають бути впроваджені нові положення щодо відсіювання неналежних заяв;

Стосовно короткотермінових заходів запрошує Суд вивчити та оцінити систему відсіювання судьями існуючої колегії, котрі протягом короткого часу присвячують свій робочий час праці в якості одноособових суддів, та продовжувати досліджувати подальші можливості відсіювання, котрі не потребують внесення змін у Конвенцію;

Стосовно довготермінових заходів запрошує Комітет Міністрів продовжити роботу над обмірковуванням більш ефективних систем відсіювання, котрі будуть, за необхідності, вимагати внесення змін до Конвенції. У цьому стосунку Вона ще раз нагадує, що особливі пропозиції для такого механізму відсіювання, котрі вимагатимуть внесення змін у Конвенцію, мають бути розроблені до квітня 2012 року.

D. Дорадчі думки

Конференція:

Зважаючи на потребу вжиття адекватних національних заходів задля допомоги у зменшенні кількості заяв, запрошує Комітет Міністрів поміркувати

над доцільністю запровадження процедури, котра би дозволяла найвищим національним судам робити запит до Суду про його дорадчу думку стосовно інтерпретації та застосування Конвенції, що допоможе з'ясувати положення Конвенції та практику Суду, відтак забезпечуючи подальший супровід заради допомоги Державам-Сторонам уникати майбутніх порушень;

Запрошує Суд разом із Комітетом Міністрів обміркувати питання дорадчих думок.

E. Повторювані заяви

Конференція попри те, що нагадує про закріплені у Плані дій в Інтерлакенській декларації заклики стосовно повторюваних заяв та відзначає із задоволенням перші обнадійливі результати діяльності комітетів із трьох суддів:

Запрошує Держави-Учасниці надавати перевагу резолюції про повторювані заяви через, — де це можливо, — досягнення дружніх врегулювань та представлення односторонніх декларацій;

Підкреслює важливість активної допомоги Судом Державам-Учасницям у їхніх зусиллях досягнути, — де це можливо, — дружнього врегулювання чи представити односторонні декларації та наголошує на ролі Суду у цьому стосунку, так само як і у формуванні усвідомлення дружнього врегулювання як інтегральної частини Конвенції для розв'язання суперечок між сторонами перед розглядом справ у Суді;

Вважає, що Суд, коли посилається на свою «добре розроблену практику», повинен враховувати законодавчі та фактичні обставини і напрацювання у Державі-відповідачі;

Вітає триваючу роботу Комітету Міністрів із розроблення пропозицій, які будуть вимагати внесення доповнень у Конвенцію задля підвищення рівня прохідності справ через Суд, та вважає, що такі пропозиції мають також уповноважувати Суд вирішувати повторні справи у розумний строк;

Вітає прийняття Судом нового Правил 61 Регламенту Суду стосовно процедури ухвалення «пілотних рішень».

F. Суд

Конференція:

Запевняє Суд у своїй повній підтримці у реалізації Інтерлакенських цілей;

Нагадуючи про заклики, зроблені в Інтерлакенському Плані дій, і вважаючи, що авторитет і довіра до Суду є постійною метою і турботою Держав-учасниць, закликає Суд:

Застосувати у повній мірі, послідовно і передбачувано всі умови прийнятності та правила стосовно меж своєї юрисдикції, *ratione temporis*, *ratione loci*, *ratione personae* та *ratione materiae*;

Надати повну дію новій умові прийнятності справ відповідно до принципу, згідно з яким Суд не займається дрібницями (*deminimis non curat praetor*);

Підтвердити у своїй судовій практиці, щ він не є судом четвертої інстанції, таким чином уникаючи повторного дослідження уже вирішених національними судами питань факту і права;

Установити і зробити передбачуваними для всіх сторін публічні правила стосовно застосування статті 41 Конвенції, включаючи рівень справедливого відшкодування, котрого слід очікувати за різних обставин;

Вирішити, що рішення комітету із п'яти суддів про від мову передання справи до Великої палати є безсумнівно обґрунтованими, у такий спосіб уникаючи повторювання скарг та забезпечуючи краще розуміння рішень палат Суду;

Регулярно організовувати зустрічі з представниками Урядів задля подальшої доброї співпраці;

Представити Комітету Міністрів пропозиції щодо створення — на бюджетно-нейтральній основі, — навчального підрозділу для юристів та інших професіоналів.

Відзначає із задоволенням, що вжиті у Секретаріаті Суду заходи дозволили краще здійснювати управління бюджетними та людськими ресурсами;

Схвалює видання Секретаріатом Суду низки тематичних інформаційних буклетів, які стосуються різних проблем практики Суду та заохочує останній продовжувати цю роботу щодо власної практики в інших матеріальних та про-

цесуальних питаннях, які часто порушуються заявниками;

Крім того, заохочує Держави-Учасниці тимчасово відряджати національних суддів і, — де це можливо, — інших високого рівня незалежних юристів до Секретаріату Суду.

G. Спрощена процедура внесення змін до Конвенції

Конференція, беручи до уваги роботу, котра виконувалася після Інтерлакенської конференції на різних рівнях Ради Європи, запрошує Комітет Міністрів продовжити її для створення спрощеної процедури внесення змін, які стосуються організаційних питань, включаючи обмірковування засобів впровадження Конвенції, тобто Статуту Суду чи нових її положень.

H. Нагляд за виконанням рішень

Конференція:

Очікує, що новий стандарт і вдосконалена процедура нагляду за виконанням рішень принесе плоди та вітає рішення Комітету Міністрів оцінити їхню ефективність наприкінці 2011 року;

Нагадує про зроблені Інтерлакенською конференцією заклики щодо важливості виконання рішень Суду та запрошує Комітет Міністрів повною мірою використати принцип субсидіарності, завдяки якому Держави-Учасниці мають, зокрема, можливість вибору засобів дотримання взятих ними відповідно до Конвенції зобов'язань;

Знову нагадує про особливу роль, надану Комітету Міністрів, у виконанні своїх наглядових функцій відповідно до Конвенції, та підкреслює вимогу здійснювати свій нагляд лише на основі правового аналізу рішень Суду.

I. Приєднання Європейського Союзу до Конвенції

Конференція вітає поступ, зроблений у переговорах стосовно приєднання Європейського Союзу до Конвенції, та заохочує всі сторони завершити цю роботу задля якнайшвидшої передачі Комітету Міністрів початкової версії договору про приєднання і пропозицій

щодо внесення необхідних змін у Конвенцію.

ВИКОНАННЯ

Конференція:

Запрошує Держави-Учасниці та Комітет Міністрів, Суд і Генерального секретаря забезпечити виконання цього Подальшого плану, котрий ґрунтується на Плані дій Інтерлакенської конференції;

Запрошує Комітет Міністрів:

Продовжити свої розмірковування стосовно призначення плати для заявників, включаючи інші можливі нові процедурні правила та практики стосовно доступу до Суду та стосовно більш ефективної системи відсіювань, котрі — за необхідності — вимагають внесення змін до Конвенції;

Обміркувати доцільність запровадження процедури, котра дозволяла б вищим національним судам звертатися до Суду за дорадчою думкою;

Продовжити підготовчу роботу зі створення спрощеної процедури внесення змін, які стосуються організаційних питань, включаючи обмірковування засобів впровадження Конвенції, тобто Статуту Суду чи нових її положень.

Запрошує Суд обміркувати та оцінити систему відсіювання суддями існуючої колегії, котрі протягом короткого часу присвячують свій робочий час праці в якості одноособових суддів, та продовжувати досліджувати подальші можливості відсіювання, котрі не потребують внесення змін у Конвенцію;

Стосовно Правил 39 висловлює своє сподівання, що виконання положення,

викладеного у параграфі А3, призведе до суттєвого зменшення кількості тимчасових заходів, які застосовуються Судом, та до пришвидшеного вирішення заяв, в яких вони, — як виняток, — застосовуються, із досягненням поступу впродовж одного року Конференція запрошує Комітет Міністрів повернутися до цього питання через рік;

Запрошує Держави-Сторони, Комітет Міністрів, Суд та Генерального секретаря продовжити довгострокові, стратегічні обмірковування майбутньої ролі Суду;

Запрошує Комітет Міністрів та Держави-Учасниці консультиватися, — де це буде доречним, — із громадянським суспільством під час виконання цього Подальшого плану, включаючи довгострокові, стратегічні обмірковування майбутньої ролі Суду;

Нагадує Державам-Учасницям про їхнє зобов'язання передати до кінця 2011 року звіт про заходи, вжиті для виконання відповідних частин Інтерлакенської та цієї Декларацій;

Запрошує Комітет Міністрів надати відповідним комісіям експертів мандати, необхідні для продовження роботи із виконання Інтерлакенського Плану дій у межах встановленого календарного плану та у світлі цілей, викладених у цій Декларації;

Просить турецьке головування передати цю Декларацію та Протоколи засідань Ізмірської конференції Комітету Міністрів;

Запрошує майбутнє Головування продовжити виконання цієї Декларації разом із Інтерлакенською декларацією.